

מחשבת ישראל (לבי"ס דתי)

מחשבת ישראל, 1 יח"ל, 038108

שים לב!

השאלות במבחן יחברו מהחומר המפורט להלן.

המיקוד מבוסס על תכנית הלימודים במחשבת ישראל לחטיבה העליונה בבית הספר הממלכתי-דתי, מהדורה ראשונה, ירושלים, התשנ"ד.

סוגיה 1: יסודות האמונה

א. רבנו סעדיה גאון, **אמונות ודעות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת המכון למחקר ולהוצאת ספרים "סורא", ירושלים, תש"ל.

1. תפקיד השכל בתחום האמונה הדתית
 2. הסיבות של מוגבלות ההכרה האנושית
- הקדמה: סעיפים א', ב', ג', עמ' א' - עמ' ח' "ולא ספק".

4. תפקיד ההכרה השכלית בתחום הדתי
 5. היחס בין תבונה והתגלות
- סעיף ה', עמ' י"ד-ט"ו "מספר זה",
עמ' י"ז "וכיון שכבר" — עמ' כ"ג "פירוש התורה".

6. תפקיד ההכרה השכלית בתחום הדתי
 7. היחס בין תבונה והתגלות
- סעיף ו', עמ' כ"ג-כ"ט.

ב. רבי יהודה הלוי, **הכוזרי** (תרגום יהודה אבן-שמואל), הוצאת דביר, ירושלים, תשל"ג.

1. ביקורת המחשבה השכלתנית
 2. "העניין האלוהי"
- פתיחה: עמ' א'; מאמר א' סעיפים יז-מ"ג, עמ' יז-ט"ו.

3. ההתגלות, יסוד האמונה (מעמד הר סיני)
- מאמר א', סעיפים פי-פ"ט, עמ' כ"ה-ל'.

7. הגדרת השם המיוחד
 8. היחס בין השם 'אלוהים' לבין השם המיוחד
 9. אברהם אבינו
 10. "טעם" ו"הקשה"
- מאמר א', סעיפים ט"ו-י"ז, עמ' קע"א-קע"ה.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

ג. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **פירוש המשניות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשנ"ד.

3. בחירה חופשית

4. ידיעה ובחירה, רצון ה' ובחירה

הקדמה למסכת אבות, פרק ח', עמ' ר"ס-רס"ו.

רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **משנה תורה** (על פי מהדורה המצויה אצל התלמידים).

5. מציאות ה'

6. אחדות ה'

7. אי-גשמותו

8. היותו בורא עולם

9. אהבה ויראה

10. נבואה

11. מעמד הר סיני

12. נבואה והלכה

הלכות יסודי התורה, פרקים א'-ב', ז'-י'.

ד. הרב יחיאל יעקב וינברג, **שרידי אש**, חלק ד' הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשכ"ט.

1. ייחודה של הדתיות הישראלית

2. הדתיות והחיים

עמ' שס"ב-שס"ו.

ו. הרב צבי יהודה הכהן קוק, **התורה הגואלת א'**.

1. על חיוב לימוד אמונה

פרק ג', עמ' ד'-ה'.

סוגיה 2: תורה ומצוות

א. רבנו סעדיה גאון, **אמונות ודעות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת המכון למחקר ולהוצאת ספרים "סורא", ירושלים, תש"ל.

1. תפקיד מצוות ה'

2. העקרונות השכליים שביסוד תרי"ג המצוות

3. מצוות שכליות – מצוות שמעיות

4. אמות הנבואה

מאמר ג', הקדמה וסעיפים א'-ה' עמ' קט"ו-קכ"ט.

ג. רבי יהודה הלוי, **הכוזרי** (תרגום יהודה אבן-שמואל), הוצאת דביר, ירושלים, תשל"ג.

1. האידאל הדתי – דבקות בה'

2. פיתוח "העניין האלוהי" בעם ישראל

3. אין להתקרב אל האלוה כי אם על ידי מצוות האלוה בעצמן

4. מעשי התורה "דומים ליצירי הטבע"

5. דמות החסיד

6. מיון המצוות

7. תפילה וברכות

8. מעמד הר סיני

9. הלכה ונבואה

מאמר א', סעיפים: ע"ט, עמ' כ"ג-כ"ה;

פ"ז-פ"ט, עמ' כ"ז-ל'.

מאמר ב', סעיפים: כ"ה-כ"ז, עמ' ס"ד-ס"ה;

מ"ו-נ', עמ' ע"ג-ע"ז.

מאמר ג', סעיפים: ה"י-י"ב, עמ' צ"ט-ק"י;

כ"ג, עמ' ק"כ-קכ"ב.

ל"ט-מ"ב, עמ' קכ"ז-קל"א;

נ"ג, עמ' קל"ז-ק"מ.

- ד. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **פירוש המשניות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשנ"ד.
1. תיקון המידות, בריאות הנפש
 2. המעשה והתודעה
- הקדמה למסכת אבות, פרקים ד'-ה', עמ' רנ"א-רנ"ח.
- ה. רבנו משה בן נחמן (רמב"ן), **פירוש התורה**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשי"ט.
1. כלל בדבר הטעם של מצוות רבות שמות י"ג, ט"ז, ד"ה "ולטוטפת בין עיניך".
 2. מצוות כלליות ויקרא י"ט, ב', ד"ה "קדושים תהיו" דברים ו', י"ח, ד"ה "ועשית הישר והטוב".
 3. בעניין טעמי המצוות דברים כ"ב, ו', ד"ה "כי יקרא קן צפור".
- ח. רבי יוסף אלבו **ספר העיקרים**, הוצאת מחברות לספרות בסיוע מוסד הרב קוק, תל אביב, תשי"א.
1. הגדרת מושג דת
 2. מיון הדתות. מקורה ותכליתה של כל דת
 3. עדיפותה של הדת האלוהית על הדת הנימוסית מאמר א', פרקים ז'-ח', עמ' 70-80.
 4. ביקורת תורת תכלית האדם של הפילוסופים
 5. מהות האדם. במה ישיג שלמותו מאמר ג', פרקים ג'-ה', עמ' 333-354.
 6. מעשה וכוונה פרקים כ"ז-כ"ח, עמ' 497-508.
- ט. רבי יהודה ב"ר בצלאל ליוואי (מהר"ל), **תפארת ישראל**, הוצאת פרדס, תל אביב, תשי"ד.
1. המצוות פעולות אלוהיות פרקים א'-ב'.
- י. הרב אברהם יצחק הכהן קוק, **חזון הצמחונות והשלום מבחינה תורנית**, העורך הרב דוד כהן – הנייר, דפוס קריית נוער, ירושלים.
1. עקרונות להסברת המצוות אפיקים בנגב, סעיפים: א'-ג', עמ' ז'-י'; ו'-ז', עמ' י"ג-ט"ו; ט'-י"א, עמ' י"ז-י"ט; י"ג, עמ' כ"א-כ"ב. טללי אורות, סעיפים: א'-ב', עמ' מ"ז-מ"ח; ו'-ז', עמ' נ"ה-נ"ו.

סוגיה 3: עם ישראל – עם סגולה

- א. רבי יהודה הלוי, **הכוזרי** (תרגום יהודה אבן-שמואל), הוצאת דביר, ירושלים, תשל"ג.
1. העניין האלוהי – סגולה ייחודית של עם ישראל
 2. ישראל ואומות העולם
 3. עם ישראל בגלות
 4. ארץ-ישראל – המקום שבו יגיע עם ישראל למלוא שלמותו
מאמר א', סעיפים: יי-י"ב, עמ' ט';
פ"ג-פ"ט, עמ' כ"ה-ל';
צ"ה-צ"ז, עמ' ל"א-ל"ו;
ק"ט, עמ' מ'-מ"ב;
ק"יג-קט"ו, עמ' מ"ג-מ"ה.
מאמר ב', סעיפים: יי-י"ז, עמ' נ"ב-נ"ז;
כ"ב-כ"ד, עמ' ס"א-ס"ד;
כ"ט-מ"ד, עמ' ס"ח-ע"ג;
נ"ח-ס"ג, עמ' פ"א-פ"ז.
- ב. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **איגרת תימן** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשמ"ז.
או
רמב"ם, **איגרת תימן** (מהדורת רמב"ם לעם, כרך כ'), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תש"ך.
1. ייחודו של עם ישראל
 2. מקור השנאה לעם ישראל וביטוייה השונים
 3. מעמד הר סיני
עמ' י"ט-כ"ג או שם, עמ' קי"א-קל"ו.
- ד. רבי יהודה ב"ר בצלאל ליוואי (מהר"ל), **נצח ישראל**, הוצאת פרדס, תל אביב, תשי"ד.
1. בחירת עם ישראל היא בחירה כללית
פרק י"א.
- ה. הרב אברהם יצחק הכהן קוק, **שבת הארץ – הלכות שביעית**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשי"א.
2. סגולת ישראל
 3. היחס בין עם ישראל לארץ-ישראל
 4. תפקיד הגלות
 5. דרך הגאולה
הקדמה, עמ' ז'-י"ד.
- ו. הרב יחיאל יעקב וינברג, לשאלת מיהו יהודי, **שרידי אש**, חלק ד', הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשכ"ט.
1. ייחודה של הלאומיות הישראלית
עמ' שע"ה-שפ"ה.
- ז. הרב יוסף דב סולובייצ'יק, קול דודי דופק, **איש האמונה**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשכ"ח.
1. שש דפיקות – משמעות הקמתה של מדינת ישראל
 2. ברית גורל וברית ייעוד
עמ' 77-99.

מחשבת ישראל, 1 יח"ל (השלמה לרמת 2 יח"ל), 038106

שים לב!

השאלות במבחן יחברו מהחומר המפורט להלן.

המיקוד מבוסס על תכנית הלימודים במחשבת ישראל לחטיבה העליונה בבית הספר הממלכתי-דתי, מהדורה ראשונה, ירושלים התשנ"ד.

סוגיה 4: תפילה

- א. רבנו בחיי אבן פקודה, **חובות הלבבות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת הוועד הכללי ליהודי תימן, ירושלים תשל"ג.
- (1) נוסח קבוע לתפילה – הסבר
 - (2) מעשה וכוונה
- שער חשבון הנפש פרק ג', עמ' שמ"א "והאופן התשיעי" - עמ' שמ"ו "עשה רמייה וגו'".
- ב. רבי יהודה הלוי, **הכוזרי** (תרגום יהודה אבן-שמואל), הוצאת דביר, ירושלים תשל"ג.
- (1) תפקידה של התפילה
 - (2) הסברים לברכות
 - (3) הכוח של תפילת הציבור
- מאמר ג': סעיף ה', עמ' צ"ט-ק"ב; סעיף י"א, עמ' ק"ח "ושוב" - עמ' ק"י; סעיפים י"ז-י"ט, עמ' קי"א-קי"ז.
- ג. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **ספר המצוות** (על פי המהדורה המצויה אצל התלמידים), מצוות עשה.
- (1) מצוות תפילה
 - (2) מצווה ה', והשגות הרמב"ן על מצווה זו
- ד. רבי יוסף אלבו, **ספר העיקרים**, הוצאת מחברות לספרות בסיוע מוסד הרב קוק, ירושלים התשי"א.
- (1) עניינה של תפילה
 - (2) אפשרותה של תפילה
 - (3) נוסח קבוע לתפילה – מדוע?
 - (4) מה הן הסיבות כאשר אין התפילה משיגה את מטרתה?
- מאמר ד': פרק ט"ז, עמ' 667-671; פרק י"ח, עמ' 677-682; פרקים כ"ג-כ"ד, עמ' 707-718.
- ו. רבי משה חיים לוצאטו, **זרץ ה'**, הוצאת מוסד הרב קוק ומחברות לספרות, תל אביב התשי"ט.
- (1) עניין התפילה
- חלק ד', פרק ה', עמ' 167-169.
- ז. הרב שמשון רפאל הירש, **חורב**, הוצאת פלדהיים, ניו-יורק תשי"ג.
- (1) מהותה של תפילה
- תפילה א'-ג', עמ' 459-461.
- ח. הרב יוסף דב סולובייצ'יק, **איש האמונה**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ח.
- (1) מהות התפילה – ברית
 - (2) תפילה ונבואה
- עמ' 33-41.

סוגיה 5: דת ומדע

- א. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **מורה נבוכים** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשל"ב.
- (1) הדרך אל החכמה האלוהית, תפקיד לימוד המדעים וסדר לימודם
פרק ל"ד, הסיבה השלישית, עמ' נ"ג.
- (2) חידוש העולם
פרק כ"ה, עמ' רי"ט-רכ"א.
- ב. רבי יהודה ב"ר בצלאל ליוואי (מהר"ל), **באר הגולה**, הוצא פרדס, תל אביב תשי"ד.
- (1) הבחנה בין הסיבה הטבעית (מדע) ובין הסיבה האלוהית (דברי חז"ל)
הבאר השישי, עמ' 103 "התלונה השישית" - עמ' 104 "ראויים לזה".
- ג. הרב שמשון רפאל הירש, איגרות רש"ר הירש אל רבי פנחס משה אלחנן וכסלר, ספריית המורה הדתי, **מחשבת ישראל ב'**, הוצאת משרד החינוך התרבות והספורט, אגף החינוך הדתי, ירושלים תשל"ז.
- (1) הבחנה בין התחום הניסיוני של המדע ובין התחום התאורטי
(2) ידיעות חז"ל בתחומי המדע
(3) חז"ל משתמשים בידיעותיהם המדעיות להדרכה מוסרית.
- ד. הרב אברהם יצחק הכהן קוק, **איגרות ראייה א'**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ב.
- (1) העיקר היא הידיעה העולה מכל העניין לדעת ה'
איגרת צ"א, עמ' ק"ה-ק"ז.
- (2) אין כלל עיקר של תורה לספר עובדות פשוטות
(3) העיקר הוא התוך
(4) כלל גדול במלחמת הדעות
איגרת קל"ד, עמ' קס"ג-קס"ד.
- ה. הרב אברהם יצחק הכהן קוק, **אדר היקר ועקבי הצאן**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ז.
- (5) "אין יחס לתורה מצד הנגלה שבה כי אם לידיעת האלוהות והמוסר"
(6) "הכפירה המוסרית היא היסוד לבניין הכפירה המתדמה להיות כפירה מדעית"
עמ' ל"ו, "עיי"כ התקוממות הכפירה" - עמ' מ"ג, "לבוא על ישראל".
- ו. ד"ר יצחק רפאל הלוי עציון, **אמת מדעית ואמת דתית**, בשדה חמד תשכ"ה.
- (1) אף האמת המדעית בנויה על "אמונות"
(2) המדע והדת מספקים צרכים שונים של האדם
עמ' 79-110.
- ז. הרב אלימלך בר-שאול, **מערכי לב**, הוצאת אי' ציוני, תל אביב.
- (1) כמה דברי הסבר על חולשותיו היסודיות של השיקול השכלי
פרק י"ג.
- ח. פרופ' יהודה לוי, **יהדות ומדע**, הוצאת כנה, ירושלים 1987.
- (1) התורה אמו הורתו ומדריכתו של המדע
פרק ב', עמ' 29-53.
(2) סתירות בין תורה ומדע – ממשיות או דמיוניות?
פרק ז', עמ' 118-136.

סוגיה 6: בחירה, השגחה, שכר ועונש

א. רבנו סעדיה גאון, **אמונות ודעות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת המכון למחקר ולהוצאת ספרים "סורא", ירושלים תש"ל.

(1) הוכחות לעקרון הבחירה החופשית
מאמר ד', סעיפים ג'-ד', עמ' קנ"ה-קנ"ט.

(2) עולם הבא – עולם הגמול

(3) גמול רוחני וגמול גשמי

מאמר ט', סעיפים א'-ב', עמ' רס"א-רס"ו.

ב. רבי יהודה הלוי, **הכוזרי** (תרגום יהודה אבן-שמואל), הוצאת דביר, ירושלים תשל"ג.

(1) שכר העולם הבא

מאמר א', סעיף ק"ג, עמ' ל"ח-ל"ט; סעיפים ק"ט-ק"י, עמ' מ"מ-מ"ב.

ג. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **פירוש המשניות**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ה.

(1) הקדמה למסכת אבות

פרק ח', עמ' ר"ס-רס"ו.

ד. רבנו משה בן נחמן (רמב"ן), **פירוש על התורה**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשי"ט.

(1) עניין הנהגת העולם על ידי ה'

בראשית י"ז, א', ד"ה "אל שדי", עמ' צ"ח-ק'.

(2) עניין הנהגת ה' את העולם

ייעודי התורה

שמות ו', ב', ד"ה "וידבר אלהים אל משה", עמ' ש"ב - עמ' ש"ד "אשר נתנה".

(3) הנהגת העולם

(4) נס נסתר

(5) נס וטבע

ויקרא כ"ו, י"א ד"ה "ונתתי משכני בתוכם", עמ' קפ"ד-קפ"ו.

ה. רבי משה חיים לוצאטו, **דרך ה'**, הוצאת מוסד הרב קוק ומחברות לספרות, תל אביב התש"ט.

(1) תכלית הבריאה

(2) על ידי האדם מתגשמת תכלית הבריאה

(3) היחס בין העולם הרוחני ובין העולם הגשמי

חלק א', פרקים ב'-ג', עמ' 15-29, פרק ה', עמ' 39-46.

(4) בעניין השגחת ה'

חלק ב', פרק א', עמ' 49-51; פרק ג', עמ' 60-73.

פרק ה', עמ' 82-85, פרק ח', עמ' 94-99.

ז. הרב אליהו אליעזר דסלר, **מכתב מאליהו א'**, הוצאת חבר תלמידיו, ירושלים תשי"ט.

(1) קונטרס הבחירה

עמ' 111-120.

סוגיה 7: אמונת חכמים

- א. רבי יהודה הלוי, **הכוזרי** (תרגום יהודה אבן-שמואל), הוצאת דביר, ירושלים תשל"ג.
- (1) מקור סמכות בית הדין בירושלים
 - (2) מקור סמכות חכמי ישראל
 - (3) נבואה והלכה
- מאמר ג', סעיפים ל"ט-מ"א, עמ' קכ"ז-קל"א.
- ב. רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **הקדמה לפירוש המשניות** (תרגום הר"י קאפח), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ד.
- (1) נבואה והלכה
 - (2) חלקי תורה שבע"פ
- עמ' ז', "וכשתתאמת" - עמ' ח', "והוא הנכון".
עמ' י"א, "ונמצא" - עמ' י"ב, "ומהם תקנות".
- (3) היחס לדברי חז"ל
- הקדמה לפרק חלק עמ' קל"ו, "הכת הראשונה"; עמ' קל"ז, "יתעלה".
- רבנו משה בן מימון (רמב"ם), **משנה תורה** (על פי מהדורה המצויה אצל התלמידים).
- (4) מעמד הר סיני
 - (5) נבואה והלכה
- הלכות יסודי התורה, פרקים ח"ט'.
- (6) סמכות בית הדין
 - (7) סמכות חכמי ישראל
- הלכות ממרים, פרקים א'-ג'.
- (8) מצוות תלמוד תורה
- הלכות תלמוד תורה, פרק ג'.
- ג. רבנו משה בן נחמן (רמב"ן), **פירוש על התורה**, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשי"ט.
- (1) סמכותו ומעמדו של בית הדין בישראל
- דברים י"ז, י"א, ד"ה "ימין ושמאל", עמ' תכ"ג.
דברים י"ט, י"ט, ד"ה "כאשר זמס", עמ' תל"ג-תל"ד.
- ד. **ספר החינוך** (מהדורת הרב חיים דב שוועל), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשמ"ב.
- (1) מצוות הטיה אחרי רבים
- מצווה ט"ז, שורש המצווה, עמ' ק"כ.
- (2) מצווה לשמוע מכל בית דין שיעמדו להם לישראל בכל זמן
- מצווה תצ"ב, עמ' תר"ז.
- (3) שלא להמרות פי בית דין הגדול שיעמדו לישראל
 - (4) סמכות בית הדין וחכמי ישראל
- מצווה תק"ח, עמ' תרכ"ז; תרכ"ח.

- ו. רבי יהודה ב"ר בצלאל ליוואי (מהר"ל), **באר הגולה**, הוצאת פרדס, תל אביב תשי"ד.
(1) מצוות דרבנן
(2) אלו ואלו דברי אלוהים חיים
באר א', עמ' 6-16.
- ט. הרב אליהו אליעזר דסלר, **מכתב מאליהו א'**, הוצאת חבר תלמידיו.
(1) מכתב בדבר אמונת חכמים
עמ' 75-77.
- י. הרב אברהם אלקנה שפירא, **תחומין ח'**, קובץ הלכתי, הוצאת צומת, אלון שבות תשמ"ז.
(1) דעת תורה
עמ' 363-364.